
ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალურ ბიუროში 2014 წლის 29 იანვარს გამართული საჯარო დისკუსია თემაზე:

“რატომ პოლიტიკა: მოწოდება, პროფესია თუ დასაქმება?”

ძირითადი მომხსენებლები:

ლელა გაფრინდაშვილი - ფილოსოფოსი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ბექა ნაცვლიშვილი - პოლიტოლოგი, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია

ხათუნა სამნიძე - რესპუბლიკური პარტიის თავმჯდომარე

მოდერატორი: გოგი გვახარია

ნინო ლეჟავა, ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს დირექტორი - მოგესალმებით. დღევანდელი ჩვენი საჯარო დისკუსია განსაკუთრებულია ორი თვალსაზრისით - ვიწყებთ საჯარო დისკუსიების მეათე წელს და მიგვაჩნია, რომ ეს, თავის დროზე ინოვაცია ძალიან წარმატებული აღმოჩნდა ქართული საზოგადოებისათვის. მაშინ როცა ამ ფორმატს ვთავაზობდით ქართულ საზოგადოებას, შედარებით უცხო იყო და მიუხედავად იმისა, რომ არ ვარ დარწმუნებული, რომ დღეს ამ დარბაზში მსხდომი ადამიანებისგან ვინმეს ახსოვს ჩვენი პირველი დისკუსიები, თუმცა ვვარაუდობ, რომ რამდენიმე ადამიანი მაინც შეიძლება იყოს მაშინდელი საზოგადოებიდან, მგონია, რომ ამან გაამართლა და თუ ზოგჯერ არცთუ სავსე დარბაზს ვხედავთ ჩვენს დისკუსიებზე, შეგვიძლია თავი იმით დავიმშვიდოთ, რომ ეს ფორმატი სხვა საჯარო სივრცეებში გავრცელდა. დღეს თბილისში და არა მარტო თბილისში, ბევრ ადგილას ტარდება საჯარო დისკუსიები სხვადასხვა თემებზე, სადაც ჩვენს მიერ წარმოწყობული თემების ანარეკლსაც მკაფიოდ ვხედავთ ხოლმე. ამ ანარეკლის გავრცელებას ნაწილობრივ ჩვენც ვუწყობთ ხელს იმ ფორმით, რომ ბათუმსა და ქუთაისში უკვე რამდენიმე წელია დავამკვიდრეთ საჯარო პოლიტიკის ეს ფორმატი.

დღევანდელი ღონისძიება იმითაც არის მნიშვნელოვანი, რომ დღეს გვყავს განსაკუთრებული სტუმრები. ჩვენი გრძელვადიანი, ხანგრძლივი და თანმიმდევრული მოდერატორი გოგი გვახარია მოგვიანებით თითოეულ მათგანს წარმოგიდგენთ კიდევ, ისინი ჩვენთვის ერთნაირად ძვირფასები არიან, მაგრამ ერთ-ერთი მომხსენებელი, ხათუნა სამნიძე ჩვენთვის განსაკუთრებულად ძვირფასია. იგი რამდენიმე წლის განმავლობაში გახლდათ ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის გენდერული დემოკრატიის პროგრამის ხელმძღვანელი და უკვე რამდენიმე თვეა არის საქართველოს რესპუბლიკური პარტიის თავმჯდომარე. ხათუნას ჩემი აზრით აქვს ძალიან დიდი ფორა ამ პარტიის ყოფილ თავმჯდომარეებთან და სხვა პარტიების თავმჯდომარეებთან შედარებით, რაც გულისხმობს იმას, რომ მას ძალიან კარგად იცნობენ სამოქალაქო საზოგადოებაში. ბევრ ჩვენს პარტნიორს აქვს მისი დიდი ნდობა და მისი მოკავშირეები არიან ქართველი ფემინისტები. ერთ-ერთი მათგანი, ლელა გაფრინდაშვილი ჩვენთან იმყოფება და შეიძლება ითქვას, რომ წლების განმავლობაში ის ხათუნას ერთ-ერთი მენტორიც იყო. ამიტომ ვფიქრობთ, რომ ხათუნას ქართულ პოლიტიკაში აქვს ძალიან კარგი საწყისი პოზიცია. სწორედ აქედან გამომდინარე ხათუნასთვის ოფიციალურ გამოსამშვიდობებელ საჩუქრად გვაქვს ორი წიგნი - ვირჯინია ვულფის წიგნი “საკუთარი ოთახი”, რომელიც ჩვენი რამდენიმე წარმატებული პროექტის შთაგონებაც იყო გასულ წლებში და მგონია, რომ ხათუნას ის უკვე ორიგინალში უნდა ჰქონდეს. მეორე წიგნი გახლავთ ამავე წიგნის ქართული გამოცემა, რომელიც ფონდ “ტასოს” ფემინისტური ბიბლიოთეკის სერიის ფარგლებშია გამოცემული და ვირჯინია ვულფის ქართულ თარგმანთან ერთად მასში შესულია ეკატერინე გაბაშვილის, ელენე ლორთქიფანიძის, მარიჯანის, კატო მიქელაძის, ნინო ნადირაძის, ბაბო სულანიშვილის და ბარბარე ჯორჯაძის წერილები. მე მგონი ეს ორი წიგნი ხათუნასთვის ძალიან კარგი ფემინისტური მზითვია, სწორედ იმიტომ რომ ვფიქრობ, მან ქართულ პოლიტიკაში უკვე დაიმკვიდრა საკუთარი ოთახი და ახლა უნდა იბრძოდეს სხვა ქალებისათვის პოლიტიკაში მათი საკუთარი ოთახების დასამკვიდრებლად.

გოგი გვახარია - მეც მოგესალმებით. ვფიქრობ, დისკუსიების სეზონი იხსნება თემით, რომელზეც ამ დარბაზში ჯერ არ გვიმსჯელია, რაც თავისთავად უკვე ძალიან საინტერესოა. საინტერესოა ისიც, რატომ გადავწყვიტეთ ამ თემაზე საუბარი 2014 წლის იანვარში, რა შეიცვალა ქვეყანაში. სულ ვამბობდით, რომ ქართულ პოლიტიკას ახალი სახეები სჭირდება და ახალი თაობა უნდა მოსულიყო პოლიტიკაში, შეიძლება ითქვას, წარსული ცოდვებით ნაკლებად დამძიმებული. დღეს ჩვენთან ორი ასეთი სახეა ახალი პოლიტიკოსებისა, საინტერესოა, როგორ უპასუხებენ ისინი ჩვენს მიერ მოფიქრებულ კითხვას, თუ რატომ აირჩიეს მათ პოლიტიკოსის პროფესია და არის თუ არა ეს დასაქმება თუ მოწოდება. ასევე ვამბობდით, რომ გვჭირდება პოლიტიკოსების ახალი თაობა, რომელიც იქნებოდა ფასეულობების ერთგული და რომლისთვისაც პოლიტიკა არ იქნებოდა მხოლოდ კარიერის შექმნის ერთ-ერთი ეტაპი. მე მგონი ბექაც და ხათუნაც ამ მოთხოვნილებას აკმაყოფილებენ.

დრამატურგიული თვალსაზრისითაც ძალიან საინტერესოა, რომ რესპუბლიკური პარტიის და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წარმომადგენლები არიან მომხსენებლები. გამოდის, რომ მემარცხენე და მემარჯვენე პარტიების წარმომადგენლები არიან და წესით ძალიან მწვავე და საღი დისკუსია უნდა გაიმართოს. სანამ მწვავე დისკუსიაზე გადავიდოდეთ, ლელა გაფრინდაშვილს მოვუსმინოთ, რომელიც დღეს ნეიტრალურ მხარეს წარმოადგენს.

ლელა გაფრინდაშვილი - მას შემდეგ, რაც მალხაზ სალდაძემ თემის შესახებ მამცნო, ჩემთვის ორი კითხვა ჩამოვაყალიბე - რატომ პოლიტიკა და რატომ ქალები პოლიტიკაში. ჩემი მოხსენება ნახევრად მხატვრულ-ავანტიურისტული იქნება იმიტომ, რომ მომაბეზრებელ თეორიებზე დაყრდონა არ მინდა და შევეცდები, როდესაც დასავლურ ტრადიციებსა და იდეებზე ვილაპარაკებ, ისინი დავაკავშირო იმასთან, რაც ხდება თანამედროვე საქართველოში. რატომ პოლიტიკა - იმიტომ რომ ამოვიდეთ გამოქვაბულიდან და შევთანხმდეთ იმაზე, რომ არ გვინდა გამოქვაბული და გვინდა სახელმწიფო, არ გვინდა ანარქია და განუკითხაობა და გვინდა დემოკრატია. ეს არის მსოფლმხედველობა, რომელიც მე მიღებული მაქვს და ვემსახურები. მაგრამ ყველაზე მთავარი და რთული კითხვა არის ის, ვინ უნდა გააკეთოს ეს ყველაფერი. როდესაც ვამბობთ, რომ გვინდა სახელმწიფო, ვგულისხმობთ სხვებს თუ საკუთარ თავს, გვინდა სახელმწიფო, რომელიც მოგვეცემა სხვების ხელით თუ ეს იქნება სახელმწიფო, რომელსაც ჩვენი ამბიციებით, შეხედულებებით თავად შევქმნით. ჩემი აზრით ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი პოსტსაბჭოთა საქართველოში.

იმ პერიოდიდან, როდესაც საბჭოთა კავშირი უკვე მონგრეული იყო, გავიხსენებ ერთ ნაკლებად ცნობილ ინტერვიუს მერაბ მამარდაშვილთან პარიზის ერთ-ერთი რადიოსთვის, რომელშიც იგი საუბრობს იმ ცნებებზე, რომლებიც მე ვახსენე. მამარდაშვილი საუბრობს იმაზე, თუ რა მომენტში ვიწყებთ გამოქვაბულიდან გამოსვლას და ვიქცევით მოქალაქედ. მოქალაქე არის ადამიანი, რომელიც არ ელოდება სახელმწიფოს სხვების ხელით შექმნას. ეს არის ამბიციური ადამიანი, რომელსაც აქვს სახელმწიფოს იდეა, ეძებს და შემოიკრებს თანამოაზრეებს და ერთვება სახელმწიფოს მშენებლობაში. მაგრამ როგორ უნდა მოხდეს ეს? ამ ადამიანს თავისი იდეები გამოაქვს

აგორაზე და ელოდება როდის შეიერთებს ისინი აგორაზე მყოფი სხვა ადამიანების შეხედულებებს. სწორედ იმ მომენტში, როდესაც ეს იდეები გამდიდრდება სხვა ადამიანების იდეებითა თუ შეხედულებებით, გაკრიტიკდება, გადაიხედება და უკან დაუბრუნდება აგორაზე მყოფ ადამიანს, ის იქცევა მოქალაქედ. ასეთი ადამიანები აშენებენ ისეთ სახელმწიფოს, როგორც ჩვენ გვინდა.

მამარდაშვილს აქვე უსვამენ კითხვას, „თქვენ ამბობთ, რომ საქართველოში ახლა არის მომენტი, როდესაც იქცევით მოქალაქეებად, ასე არ არის?“ მაგრამ მამარდაშვილი პასუხობს, რომ ასე არ არის. ის, რაც თანამედროვე საქართველოში ხდება, რადიკალურად განსხვავდება იმისგან, რაზეც ვილაპარაკე, რადგან საქართველოში პატრიოტიზმს სურს ჩაანაცვლოს განმანათლებლობა, ამბობს მამარდაშვილი. ანუ არის მცდელობა, პატრიოტიზმის იდეა იმგვარად გამოიტანონ აგორაზე, თითქოს ის იყოს განმანათლებლობა. მაგრამ ეს ასე არ არის, იმიტომ რომ, გახსოვთ მისი გამოთქმა, რომ ჭეშმარიტება სამშობლოზე მაღლა დგას, რომლის ათასგვარი ინტერპრეტაცია მაქვს მოსმენილი, ამ მომენტისთვის პატრიოტიზმი საქართველოში თამაშობს იმ როლს, თითქოს ის იყოს ერთადერთი ხელშეუხებელი, ეჭვშეუტანელი იდეა, რაც ამარცხებს განმანათლებლობას, როგორც იდეას. მამარდაშვილის თქმით, ჩვენ ახლა ვართ ხანგრძლივი ჯდომის შემდეგ წამოდგომის მომენტში, რაც ისეთი მტკივნეულია, რომ დიდია რისკი, ისევ დავსხდეთ. იგულისხმება საბჭოთა კავშირი, ქაოსი, ანარქია. მაგრამ მე მჯერა, რომ ეს ასე არ მოხდება, იმიტომ რომ საქართველოში არიან ადამიანები, რომლებიც დგანან განმანათლებლობის მხარეს.

რას გულისხმობს მამარდაშვილი განმანათლებლობაში? ეს არის გონების ავტორიტეტი. როდესაც ამბობ, რომ სამშობლო ჭეშმარიტებაზე მაღლა დგას, ეს ნიშნავს, რომ გონების ავტორიტეტს და საზოგადოებრივი, ადამიანური პრობლემების რაციონალური გზით გადაჭრას უარყოფ. ეს არის ანტიდოგმატიზმი, ე.ი. არ არსებობს იდეა, რომელიც არ განიხილება, რომელშიც ეჭვის შეტანა არ შეიძლება, ანტიკლერიკალიზმი, როდესაც ეკლესიის, როგორც ინსტიტუციის მონოპოლიაა ყველა სხვა ინსტიტუციაზე და იქ არსებული იდეები თავს ეხვევა საზოგადოების დანარჩენ ნაწილს. ეს ყველაფერი ქმნის სიტუაციას, როდესაც სახელმწიფოს აშენება პრინციპულად შეუძლებელი ხდება.

90-იანი წლებიდან თანამედროვე საქართველოში რომ გადმოვიწვლოთ, აქ უკვე შემოდის ძალაუფლების და ხელისუფლების ცნებები, რაც ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია. ვინ ფლობს ძალაუფლებას და ვინ არის ხელისუფლებაში? არის თუ არა ხელისუფლებაში ხალხი, რომელიც არის ძალაუფლების და ხელისუფლების წყარო. ანუ ხალხი ლეგიტიმაციას, მანდატს აძლევს რაღაც ჯგუფს, რათა მან შეიმუშაოს ისეთი წესები, რომელსაც ის დაემორჩილება. ეს არის უამრავი მოაზროვნის ნააზრევზე დაფუძნებული საზოგადოებრივი კონსენსუსის თეორია, სადაც ის, ვინც უნდა იმართოს, ეუბნება მათ, ვინც უნდა მართოს, რომ შეიმუშაოს ისეთი კანონები, რომელსაც ის დაემორჩილება. ჩემთვის ეს კითხვა ფუნდამენტურია და იმედი მაქვს დანარჩენი მომხსენებლებიც განავრცობენ ამ იდეას. გვაქვს თუ არა სიტუაცია, როდესაც ასეთი კონსენსუსი არსებობს საზოგადოებაში?

ჩემი აზრით ხალხის მონაწილეობა იმ მრავალფეროვნებით, როგორც არის თანამედროვე საზოგადოება, ჯერჯერობით არ გვაქვს ძალაუფლებაში. ამის გამოა ის

პოლიტიკური დამაბულობები, გაუგებრობები, ექსტრემალური სიტუაციები, რომლებიც პერიოდულად იქმნება. არჩევნების შემდეგ 2-3 წელი სიწყნარეა და შემდეგ ისევ იწყება დამაბულობა, ისევ ისმება კითხვები არჩეული ხელისუფლების შესახებ. ტრაგიზმის სახესაც იძენს, თუმცა ამაში არაფერია ტრაგიკული. ლეგიტიმაციას აძლევ რაღაც ძალას, რომელიც რაღაც ხნის მერე აღარ მოგწონს და გინდა შეცვალო სხვა ძალით, სხვა პოლიტიკური მოთამაშეებით. მაგრამ საქართველოში ეს ყოველთვის დრამატიზების საკითხია. რატომ? იმიტომ რომ ჩემი დაკვირვებით ეს არჩევნები გაცნობიერებული პროცესი კი არ არის, როცა მასში მონაწილე აქტორები ამომრჩევლების სახით ხმას აძლევენ მსოფლმხედველობებს, პროგრამებს, არამედ სპონტანური პროცესია. ძალაუფლების მანდატის გადაცემის პროცესი მმართველებისთვის ჩვენთან არ არის მოქალაქეთა, ამომრჩეველთა თავისუფალ არჩევანზე დამყარებული და ეს ქმნის იმ დამაბულობას, რომელზეც ვსაუბრობთ.

რატომ ქალები პოლიტიკაში? ერთ-ერთი ნიშანი საზოგადოების დემოკრატიისა არის წარმომადგენლობა. წარმომადგენლობა სხვადასხვა ეპოქაში სხვადასხვანაირად იზღუდებოდა. მაგალითად, რომში მონები, ქალები და ღარიბი თავისუფალი მოქალაქეები არ მონაწილეობდნენ პოლიტიკაში. ისინი ვერ მიიღებდნენ მონაწილეობას ვერც არჩევნებში და ვერც სხვა სახელმწიფო საკითხების გადაწყვეტაში. სწორედ წარმომადგენლობა იყო ძველი დემოკრატიების ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაკლი. ქალები წარმომადგენლები არიან საზოგადოების საკმაოდ დიდი ჯგუფისა. გოგიმ სწორედ ეს კითხვა დამისვა მის ერთ-ერთ გადაცემაში, რომლის თემაც იყო „ქალები და ომი“. ჩვენ ვსაუბრობდით ღირს ცხოვრებოვაზე, რომელიც კრემლის აგენტად გამოცხადდა აგვისტოს ომის დროს. მანამდე ბევრი ვილაპარაკე იმაზე, რატომ არის სასარგებლო ქალების პოლიტიკაში მონაწილეობა და გოგიმ ასეთი რეპლიკა მესროლა, ეს სიუჟეტი ღირს ცხოვრებოვას შესახებ ქალებმა მოამზადესო. ჩამჭრელი კითხვა დამისვა. მე ვუპასუხე, რომ ვგულისხმობ ქალებს არა სტატისტიკურად, არამედ ქალებს, რომლებიც თავად იღებენ გადაწყვეტილებას, რა სიუჟეტი მოამზადონ აგვისტოს ომის დროს. ვერავინ დამარწმუნებს იმაში, რომ ამ ჟურნალისტებს თვითონ მოუვიდათ ღირს ცხოვრებოვას შესახებ სიუჟეტის მომზადების იდეა. ეს იყო დიდი პროპაგანდის ნაწილი. მაშინ ვუთხარი კიდევ გოგის, რომ ჩვენივე ოჯახის წევრზე, ახლო მეგობარზე რომ მოგვესმინა მსგავსი რამ, სავსებით შესაძლებელი იყო დაგვეჯერებინა, ისეთი პროპაგანდა იყო.

როცა ქალების მონაწილეობაზეა ლაპარაკი, იგულისხმება ქალები, რომლებიც აქტიურ პოლიტიკაში ერთვებიან როგორც დამოუკიდებელი სუბიექტები, სხვათა შორის პარტიის ლიდერებისგან დამოუკიდებლებიც, და თავად დამოუკიდებლად მონაწილეობენ პოლიტიკის შემუშავებაში თავიანთი თავისუფალი სინდისით და თავისუფალი არჩევანით. აქ აუცილებლად ისმის ხოლმე კითხვა კვოტირების სისტემის საწინააღმდეგოდ. კვოტირების იდეა ევროპის მრავალმა ქვეყანამ გამოიყენა. გამოთვლილია, ევროპის იმ სახელმწიფოებში, სადაც ქალების ხელოვნური ინტეგრირება მოხდა პოლიტიკაში, როგორ უკავშირდება ეს პოლიტიკის ჰუმანიზაციას, სოციალიზაციას და რაციონალიზაციას. იმის კვალდაკვალ, რამდენი ქალი ინტეგრირდა ხელისუფლების სხვადასხვა შტოში - თვითმმართველობაში, საკანონმდებლო და აღმასრულებელ ხელისუფლებაში, ამ ქვეყნებში იზრდებოდა კეთილდღეობის

მაჩვენებელი იმ კომპონენტებზე დაყრდნობით, რაც უკვე მოგახსენეთ. სწორედ ეს არის პასუხი, რაც შეიძლება არსებობდეს კითხვაზე, რატომ ქალები პოლიტიკაში.

გოგი გვახარია - ჩავთვალთ, რომ ლელას გამოსვლა იყო ჩვენი დისკუსიის შესავალი, თუმცა დისკუსიის პროვოცირებას მან გარკვეულწილად მაინც მიმართა. ამ დარბაზში ბევრჯერ გვითქვამს, რომ ქართული პოლიტიკის ერთ-ერთი პრობლემაა მემარცხენე სივრცის არარსებობა, ის, რომ ძალიან პოპულისტური ძალები იკავებენ ამ სივრცეს, რომლებიც შემდეგ შორდებიან სოციალ-დემოკრატიულ ფასეულობებს. სასიამოვნოა, რომ დღეს ბექა არის ჩვენი მომხსენებელი და სავარაუდოდ ამოვავსებთ კიდევ ამ სივრცეს.

ბექა ნაცვლიშვილი - ჩვენი დისკუსიის სახელწოდებისგან განსხვავებით მე პირიქით დავსვამდი კითხვას - რატომ არა პოლიტიკა, იმიტომ რომ პოლიტიკა საჯარო საქმეა, მოქალაქეების საქმეა. ჩვენ ყველა მოქალაქეები ვართ და კითხვის ამგვარად დასმის შემთხვევაში ვმიჯნავთ პოლიტიკოსებს დანარჩენი მოქალაქეებისგან და ვქმნით პოლიტიკოსების კასტას, რომელთანაც შეღწევა ძალიან გართულდება.

ზოგადად ვისაუბრებ დღევანდელ სიტუაციაზე და შემდეგ შევეცდები თეორიულ საფუძველზე ავხსნა ეს ყველაფერი. როდესაც ვსაუბრობთ პოლიტიკაზე და მოქალაქეების მონაწილეობაზე პოლიტიკაში, მე მგონია ძალიან რთულია ადამიანებს მოვთხოვოთ პოლიტიკაში მონაწილეობა იმ მიმე სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით, რომელშიც ისინი იმყოფებიან. შესაბამისად მათი მოტივაცია და ჩართულობა პოლიტიკაში ძალიან რთული იქნება იქიდან გამომდინარე, რომ ადამიანების პოლიტიკაში სრულფასოვნად მონაწილეობისათვის საჭიროა ჯანმრთელობა, ცოდნა და ა.შ., რომ მოტივაცია გაგიჩნდეს რაღაც ქმედებებზე პასუხისმგებლობის ასაღებად. იმიტომ რომ როდესაც პოლიტიკაში მონაწილეობ, პასუხისმგებლობას იღებ არა საკუთარ თავზე, არამედ საზოგადოებაზე. ამიტომ საზოგადოების კრიტიკა, რატომ არ ერთვებიან პოლიტიკაში, გამოუსადეგარი იქნება.

პოლიტიკაში არა მარტო პოლიტიკოსები არიან წამყვანი პროტაგონისტები, არამედ არის მედიაც. მთავარია რომელი საკითხები ხდება მედიაში პოლიტიკური განსჯის საგანი, დისკურსში რომელი თემები დომინირებენ პოლიტიკაში. დღეს დომინირებს შემდეგი თემები - რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობა, რუსეთის საგარეო პოლიტიკა, შესაბამისად დომინირებს ისეთი პოსტმატერიალისტური საკითხები, როგორც არის ადამიანის უფლებები, უმცირესობების უფლებები, ეკოლოგია, რომლებიც საქართველოში მცხოვრები რიგითი მოქალაქეებისათვის ცოტა უცხოა. იმიტომ რომ ჩვენს საზოგადოებას რომ გადავხედოთ, ვნახავთ, რომ პოსტმოდერნულ და მოდერნულ მდგომარეობაში მცხოვრები ადამიანების რაოდენობა ერთმანეთისგან ტოტალურად განსხვავდება. ძალიან მცირე ნაწილი, Facebook-ის მცირე ბურჟუაზია ცხოვრობს პოსტმოდერნული ცხოვრების წესით, საზოგადოების დიდი ნაწილი კი მოდერნულით. გამოდის, რომ გვაქვს პარალელური საზოგადოება. პოსტმოდერნული თემები ამ ადამიანების ინტერესებს არ შეესაბამება, ისინი კარგავენ მოტივაციას, სრულფასოვნად მიიღონ მონაწილეობა პოლიტიკურ პროცესებში.

პოლიტიკა არის რესურსების გადანაწილების ერთგვარი ფორმა, რომლის საფუძველზეც თავიდან უნდა იქნეს აცილებული ომი. კლაუზევიცმა კი თქვა, რომ ომი არის პოლიტიკის სხვა ხერხებით გაგრძელება, მაგრამ მოდით ჩვენ ვილაპარაკოთ ისეთ პოლიტიკაზე, რომელიც ჩვენს ყოველდღიურობაში გვესმის და გამოიყენება. ვებერს აქვს, „პოლიტიკა, როგორც პროფესია“, რომელშიც ამბობს, რომ პოლიტიკა არის პროცესი, რომელშიც ადამიანი თავს უძღვნის რაღაცას. ე.ი. პოლიტიკოსი უნდა იყოს ადამიანი, რომელმაც რაღაცას თავი მიუძღვნა და რომელსაც აქვს საზოგადოების წინაშე პასუხისმგებლობა. პოლიტიკოსისთვის გვჭირდება პასუხისმგებელი ადამიანები.

იდეოლოგიური თვალსაზრისით შეიძლება ახლოს არ ვიყო ჰანა არენდტთან, მაგრამ „ვიტა აქტივა“, მისი ერთ-ერთი ნამუშევარი არაჩვეულებრივად ხსნის ამ საკითხებს. ის ამბობს, რომ ადამიანს დაბადებიდან აქვს სამი ფუნქცია - მუშაობა, ქმნა და მოქმედება. მუშაობა არის თანდაყოლილი უნარი, რომ ადამიანი გადარჩეს. ქმნა არის, როდესაც ადამიანი დაფიქრდება და გააცნობიერებს, რომ მისი ცხოვრება ძალიან ხანმოკლეა და სურს რაღაც დატოვოს თავისი ცხოვრების შემდეგ. მაგალითად, როდესაც მხატვარი, შემოქმედი ადამიანი ნახატს შექმნის და დატოვებს მისი ამქვეყნიური ცხოვრებიდან წასვლის შემდეგ. მოქმედება არის, როდესაც შორს განჭვრეტის უნარი გაქვს და ხვდები, რა იქნება საზოგადოებისათვის გამოსადეგი, ფიქრობ არა მარტო შენზე, არამედ საზოგადოებაზეც. მოქმედებას შენს გარდა სჭირდება სხვა ადამიანებიც. შენი ფიქრი მიმართულია საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე, სხვა ადამიანების ცხოვრებაზე. ამას ძალიან კარგად აღწერს არისტოტელე „სახელმწიფოს“ საფუძველზე. ის საუბრობს, ადამიანებზე, რომლებსაც ჰყავთ მონები და ამუშავებენ თავიანთი ოჯახების კეთილდღეობისთვის, ეკონომიკური ცხოვრება მიმდინარეობს კერძო სივრცეში, რომელსაც ოჯახი ჰქვია. შემდეგ, როდესაც გამოდიან საჯარო სივრცეში, იწყებენ პროცესში ჩართვას, რომელსაც ჰქვია მოქმედება, საზოგადოებრივი საჭიროებების და აუცილებლობების განჭვრეტა. არისტოტელეს დროს ეს ძალიან მარტივი იქნებოდა. მარტივი მატერიალისტური პროცესები მიმდინარეობდა ოჯახში და ოჯახის უფროსს ჰქონდა დრო, რომ საზოგადოებაში გამოსულს ეფილოსოფოსა და ემსჯელა საზოგადოებისთვის საჭირობოროტო თემებზე.

შუა საუკუნეებში ეს პროცესი რელიგიურმა დოგმებმა შეაჩერა, რომლის საფუძველზეც ადამიანის მოქმედების წარმართველი გახდა ერთგვარ ასკეტიზმზე დაქვემდებარება. რაც უფრო ასკეტურად იცხოვრებდა ადამიანი, მით უფრო დაფასებული იქნებოდა. აქედან გამომდინარე ადამიანებს ნაკლები მოტივაცია ჰქონდათ საზოგადოებრივი საჭიროებების ჭვრეტისთვის.

და ბოლოს მოდერნულ საზოგადოებაზე - ის ამას უკავშირებს ეკონომიკურ პროცესებს, როდესაც ეს პროცესები ინაცვლებს კერძო ოჯახურიდან სახელმწიფო სივრცეში და ეკონომიკური პროცესები მოიცავს ყველაფერს. შესაბამისად, ადამიანი არა შორსმჭვრეტი გახდა, არამედ პროდუქტიულობის ზრდით მატერიალური ქონების დამგროვებელი. მატერიალური ქონების დაგროვება მარტო ოჯახურ სივრცეში შეუძლებელი იყო და მას საზოგადოებრივ სივრცეში უნდა გადმოენაცვლა. ადამიანმა დაკარგა მესამე ფუნქციის განხორციელების უნარი, რომელსაც ჰქვია ქმედება და საზოგადოებრივ საჭიროებებზე ფიქრის უნარი და საბაზრო მოთხოვნებს დაექვემდებარა. ეს არის ჰანა არენდტის მოსაზრებები, რომელსაც მეც ვიზიარებ. არენდტი რა თქმა უნდა

შორს იყო კაპიტალიზმის კრიტიკისგან, მაგრამ წერდა ტოტალიტარიზმის რაღაც ფორმის კრიტიკის მიზნით.

არენდტი აკრიტიკებდა სახელმწიფო ტოტალიტარიზმს, საბჭოთა კავშირისეულ, ჰიტლერისეულ ტოტალიტარიზმს, ჩვენ შეგვიძლია ავიღოთ საბაზრო ტოტალიტარიზმი. მნიშვნელობა არა აქვს, ვინ დაგიქვემდებარებს, სახელმწიფო თავისი რეპრესიული მანქანით თუ ბაზარი თავისი მომხმარებლური პრინციპებით. აქედან გამომდინარე აქტიური პოლიტიკის განხორციელება საბაზრო ტოტალიტარულ საზოგადოებებში, რომელმაც შეიძლება ითქვას, რომ მთელი მსოფლიო მოიცვა, ძალიან რთულია. მომხმარებლური საზოგადოების კრიტიკაც გამომივიდა ირიბად. ამასაც დავაკავშირებ პოლიტიკასთან. რა ახასიათებს ასეთ საზოგადოებას - დავუბრუნდები არისტოტელესეულ პერიოდს, როდესაც პოლიტიკა იდეალური მდგომარეობა იყო. მასთან პოლიტიკა დაკავშირებულია სხვების კეთილდღეობაზე ფიქრთან. წარმატება იგივედებოდა ისეთ ნაბიჯთან, რომელიც საზოგადოებრივ კეთილდღეობას გააუმჯობესებდა.

თანამედროვე საზოგადოებას, მომხმარებელ საზოგადოებას რომ გადავხედოთ, რითი გამოირჩევა ის ჯანსაღი პოლიტიკური საზოგადოებისგან. თუ მაშინ ადამიანის სოციალური სტატუსი იგივედებოდა ადამიანის იმ წარმატებასთან, რომელიც დაკავშირებული იყო საზოგადოებრივი სიკეთეების შექმნასთან, დღეს, მომხმარებლურ საზოგადოებაში წარმატება იგივედება მატერიალურ სიკეთეებთან. მაგალითად, ვისაც კარგი მანქანა ჰყავს, ის არის კარგი ტიპი, ვისაც კარგი საათი უკეთია ის არის უფრო კარგი ტიპი და ა.შ. ასეთ საზოგადოებაში შესაბამისად ისეთი ნაბიჯების გადადგმა, რომლებიც საზოგადოებრივ სიკეთეებზეა ორიენტირებული, ნაკლებად პოპულარულია ინდივიდუალურ კეთილდღეობაზე ორიენტირებული ნაბიჯებისგან განსხვავებით. საქმე გვაქვს კომპლექსურ პრობლემასთან.

ახლა მინდა თანამედროვე პოლიტიკაზე ვილაპარაკო. ვისაუბრებ პარტიულ დემოკრატიაზე. შუმპეტერს არაჩვეულებრივად აქვს აღწერილი ეს პროცესი, როდესაც ამბობს, თუ რატომ ჩანაცვლა პირდაპირი დემოკრატია წარმომადგენლობითმა. სახელმწიფო სივრციდან, გეოგრაფიული სიდიდიდან გამომდინარე, პოლიტიკის კომპლექსურობიდან გამომდინარე, რომლის შესწავლისთვისაც შესაძლოა რიგით მოქალაქეებს დრო არ რჩებოდეს და თავისი უფლებამოსილება გადასცენ თავიანთ წარმომადგენლებს, რომლებიც შემდეგ ერთიანდებიან პარტიებში და აირჩევიან პარლამენტში. ამიტომ თანამედროვე პოლიტიკა არის უფრო პარტიული პოლიტიკა, ვიდრე პირდაპირი პოლიტიკის განხორციელება, რომელზეც ლელამ ისაუბრა.

რამ შეაფერხა პოლიტიკაში ჯანსაღი ჩართულობა, პარტიულ პოლიტიკაში მოქალაქეების მონაწილეობა. პარტიები იქმნება ე.წ. „კლივიჯების“, საზოგადოებრივი კონფლიქტების ირგლივ, რომელზეც საზოგადოებაში არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა. მათი კლასიკური დაყოფა მოგვცეს ძალიან საინტერესო მეცნიერებმა როკანმა და ლიფსეტმა. მათ მოდერნულ პრობლემებზე გაამახვილეს ყურადღება. მაგალითად ეს იყო ცენტრსა და პერიფერიას შორის კონფლიქტი, უმცირესობას და უმრავლესობას შორის კონფლიქტი უფრო გეოგრაფიულ და კულტუროლოგიურ ჭრილში, ვიდრე თანამედროვე სექსუალური უმცირესობები და ა.შ. მეორე იყო შრომასა და კაპიტალს შორის დაპირისპირება, რომლის გარშემოც ერთიანდებოდა პარტიები მე-19-20 საუკუნეებში.

მესამეა ტრადიციონალისტები და მოდერნისტები, რომელიც შეიძლება მოვაქციოთ ისეთ ჭრილში, როგორც არის დაპირისპირება ეკლესიასა და სეკულარიზმს შორის. მეოთხე შეიძლება იყოს ქალაქსა და სოფელს შორის დაპირისპირება.

პარტიები რომ შეიქმნას და მათ მოქალაქეები რომ მოიზიდონ, საჭიროა საზოგადოებაში არსებობდეს დისკურსი, რომელშიც აზრთა სხვადასხვაობა იქნებოდა წარმოჩენილი. ვნახოთ რა მოხდა საქართველოში. 90-იანი წლებიდან რომ დავიწყოთ, ვნახავთ რომ წამყვანი დისკურსი რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობაა, რაც არის ტრაგიკული ქართული პოლიტიკური ლანდშაფტისა და ქართული პოლიტიკური ცხოვრების განვითარებისთვის. ასეთი დისკურსი არ ახასიათებს ბევრ ქვეყანას, ის დამახასიათებელია ან დიდი იმპერიებისთვის ან თუნდაც თანამედროვე იმპერიებისთვის, როგორც არის ევროკავშირი, ამერიკა, რუსეთი და ა.შ. და ახასიათებს პატარა სახელმწიფოებს, განსაკუთრებით ისეთს, როგორც არის ისრაელი, აზერბაიჯანი, სომხეთი, გამომდინარე იქიდან, რომ არახელსაყრელ გეოპოლიტიკურ მდგომარეობაში არიან.

პრობლემა იმაში მდგომარეობს, რომ მიუხედავად ამ დისკურსისა, ამ „ქლივიჯების“ არტიკულაცია სამწუხაროდ არ ხდება, რადგან ვერ ვიხსენებ პერიოდს, როდესაც მედია იყო თავისუფალი, მოვიხსენიებ ჰაბერმასისეულ სიტყვას, არ არსებობდა „დელიბერაციული“ სივრცე, სადაც ყველა ადამიანი და ყველა ჯგუფი თავის აზრს თავისუფლად გამოხატავდა. დისკურსს ყოველთვის დომინანტი ჯგუფი დომინირებდა, რომელსაც ჰქონდა ძალაუფლება. ასეთია ხელისუფლება, გინდა არჩეული იყოს და გინდა რევოლუციური პროცესების შედეგად მოსული. ყოველივე აქედან გამომდინარე, ისეთი საკითხები, რომელთა ირგვლივაც შესაძლოა ადამიანები გაერთიანებულიყვნენ, სამწუხაროდ ვერ მოხვდა საჯარო დისკურსში და ის პარტიები, რომელიც შეიძლებოდა ამ საკითხების ირგვლივ აღმოცენებულიყო, არ იყვნენ განსაჯაროებულები.

როგორი პარტიები იყო ჩვენთან? ე.წ. პარტია-სახელმწიფოები, როდესაც სახელმწიფო შეზრდილია პარტიასთან. თავს ნუ მოვიტყუებთ, ჩვენ არ გვქონია მრავალპარტიული სისტემა. ძალიან პატარა პერიოდი იყო 90-იანი წლების შემდეგ, როდესაც გვქონდა მრავალპარტიული სისტემა, ოღონდ ესეც ფიქცია იყო, იმიტომ რომ არ არსებობდა მექანიზმები ამ პარტიების პოლიტიკურ პროცესებში სრულფასოვანი მონაწილეობისთვის. შემდეგ მივიღეთ სხვადასხვა პარტია-სახელმწიფოები, მაგალითად „მრგვალი მაგიდა“. ასეთ პარტიებს ახასიათებს ის, რომ პოლიტიკიდან წასვლის შემდეგ იშლებიან. ასეთი იყო „მოქალაქეთა კავშირი“. ასეთი პარტიები შეზრდილია სახელმწიფოსთან. მისი წასვლის შემდეგ მოვიდა ნაციონალური მოძრაობა. „მოქალაქეთა კავშირი“ უფრო საინტერესო ფენომენი იყო, იმიტომ რომ უფრო ინკლუზიური პარტია იყო, ცდილობდა სხვადასხვა შეხედულებისა და ინტერესების ჯგუფები გაერთიანებინა საკუთარ თავში, ამდენად ისეთ ტოტალიტარულ ხასიათს არ ატარებდა როგორც ნაციონალური მოძრაობა, მაგრამ ნაციონალური მოძრაობა კლასიკური მაგალითია პარტიისა, რომელსაც აქვს იდეოლოგია, ხედვა და შესაბამისად ამ იდეოლოგიის გარეთ ნებისმიერი ალტერნატიული ხედვა ცხადდება როგორც სახელმწიფოს მოღალატეობა და ანტისახელმწიფოებრივი ქმედება.

დისკურსი არ შეცვლილა, ადრე გვქონდა ნაციონალისტური დისკურსი, რომელიც უკავშირდება რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობას, შემდეგ იყო ე.წ. დემოკრატიზაციის

დისკურსი, რომელიც დომინირებული იყო ასევე მმართველი პარტიის მიერ და ზემოდან ქვემოთ პროცესს წარმოადგენდა. ამის შემდეგ მივიღეთ ნაციონალური მოძრაობის მიერ შემოთავაზებული დისკურსი, რომელმაც დემოკრატია უკანა პლანზე გადაიყვანა და წინ წამოვიდა მოდერნიზაციის დისკურსი, რომელიც ანტირუსულ პროპაგანდაზე იყო დაფუძნებული და ფსევდოდასავლური დისკურსი, რომელიც გახდა ამ პარტიის იდეოლოგია. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ამ პარტიას ჰქონდა იდეოლოგია, იყო ექსკლუზიური სახელისუფლებო პარტია და სახელმწიფოსთან იყო შეზრდილი, სხვა ადამიანებისთვის, რომლებიც მის იდეოლოგიას არ გაიზიარებდნენ და მის მიმართ ლოიალურები არ იქნებოდნენ, სახელმწიფო სამსახურში ვერ მოხვდებოდნენ.

სახელმწიფო სამსახური იმიტომ ვახსენე, რომ დასაბამიდან დღემდე სახელმწიფო არის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი დამსაქმებელისაქართველოში. დღესაც სახელმწიფოს დასაქმების წილი 40%-ია. ამიტომ ნებისმიერი ადამიანი, რადგან დასაქმების სხვა საშუალებები არ არსებობდა, არჩევდა შესულიყო ნაციონალურ მოძრაობაში და სამსახური ეშოვნა, რათა გადარჩენილიყო. ტოტალიტარულმა დისკურსმა, რომელიც ყველას ანტისახელმწიფოებრივ ელემენტად აცხადებდა, უფლებელყო დანარჩენი „ქლივიჯები“. მე მგონი არც ჟურნალისტებს ყოფნიდათ პროფესიონალიზმი, რომ სიღრმისეულად გაერჩიათ მოქალაქეებისათვის საჭირობოროტო საკითხები. მედიამ მოგვცა მარტივი, პროდასავლური და ანტირუსული დისკურსი, რომელსაც დომინირებდა მმართველი ნაციონალური მოძრაობა. ამას ემატება პარტია-სახელმწიფო, რომელიც არის მთავარი დამსაქმებელი და სხვა სივრცე პოლიტიკაში მონაწილეობისთვის არ არსებობდა. რამდენიმე პარტია საქართველოში შეეწინააღმდეგა ამ ტენდენციას, ბევრი არ შევიდა ნაციონალურ მოძრაობაში და ჩამოაყალიბა საკუთარი პარტია, მაგრამ რაც არ უნდა გაგვეკეთებინა, ტოტალური დისკურსიდან და პოლიტიკური სისტემის ხასიათიდან გამომდინარე საჯარო პოლიტიკაში მონაწილეობას ვერ მიიღებდი.

დავუბრუნდები „ქლივიჯების“ თემას, საზოგადოებრივ კონფლიქტებზე გავამახვილებ თქვენს ყურადღებას. ავიღოთ შრომასა და კაპიტალს შორის დაპირისპირება, ისეთი საზოგადოებრივი კონფლიქტები, რომელთა საფუძველზე შეიძლება მსოფლმხედველობითი და იდეოლოგიური პარტიები წარმოიქმნას, რომელიც არის ჯანსაღი დემოკრატიის საყრდენი. ვიდრე წამყვანი დისკურსი - რუსეთი თუ ამერიკა, რუსეთი თუ ევროპა და ა.შ. არ შეიცვლება, და დისკურსული თემა არ გახდება დასაქმება, ეკონომიკა, სოციალური მდგომარეობა, განათლება, სოფლის მეურნეობა და ა.შ., ჯანსაღ პარტიულ ცხოვრებას მოკლებულნი ვიქნებით, რადგან ადამიანებს არ ექნებათ მოტივაცია მიიღონ მონაწილეობა მათთვის უინტერესო და ხელოვნურად შექმნილი თემების დაცვაში. აქედან გამომდინარე როგორც მედიას, ისე პოლიტიკურ სისტემას მიენიჭება წამყვანი როლი, რომ მოქალაქეებისათვის საინტერესო საჭირობოროტო საკითხები წინ წამოწიოს და გაუჩინოს მოქალაქეებს მოტივაცია, რომ პოლიტიკაში შინაარსობრივად მოვიდნენ და არა იმისათვის, რომ მმართველ პარტიაში იპოვონ სამუშაო ადგილი.

გოგი გვახარია - კიდევ ერთი დისკურსი დაამკვიდრა ქართულმა მედიამ. საზოგადოებრივი მაუწყებლის ბორდთან დაკავშირებით მუდმივად გვესმოდა სიტყვები

„პოლიტიკურად ნეიტრალური“. ვიღაცებზე ამბობდნენ, რომ პოლიტიკურად ნეიტრალურები იყვნენ და ამიტომ ბორდის წევრები უნდა ყოფილიყვნენ. მხოლოდ ბოლო ხანებში დაისვა კითხვა, არსებობს კი და მოიძებნება თუ არა საქართველოში პოლიტიკურად ნეიტრალური ადამიანი და თუ მოიძებნება, მაინცდამაინც ის რატომ უნდა იყოს ბორდის წევრი. მაგალითად ბატონი მერაბ ქათამაძე მარტო იმიტომ დაიწუნეს, რომ რესპუბლიკური პარტიის წევრია. ვფიქრობ, ეს სწორედ იმ დისკურსის ნაწილია, რომლის შესახებაც ბექა საუბრობდა.

ჩვენ ალბათ დაგვაფიქვდა ის ე.წ. ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიები, რომლებიც შექმნა ნაციონალურმა მოძრაობამ. ძალიან საინტერესო ფენომენია ეს ხელოვნურად შექმნილი პარტიები, რომლებსაც უნდა შეექმნა მრავალპარტიული სივრცის განცდა. მაგრამ ამ თემაზე ალბათ სხვა დროს ვიმსჯელებთ. ახლა ხათუნა სამნიძეს მოვუსმინოთ.

ხათუნა სამნიძე - თითქმის მთელი თვეა ჩემს თანაპარტიელებთან ერთად სხვადასხვა რეგიონებში დავდივარ და ვხვდები პარტიის წევრებს. ჩვენი პარტიის წევრთა საშუალო ასაკი არის 50 წელი, რაც ჩემს მათთან საუბარზე გავლენას ახდენს. პარტიაში ვერ ვხედავ ახალგაზრდებს და, მე მგონი, ესეც არის დღეს ჩვენი დისკუსიის თემა, თუ რატომ არ არიან ახალგაზრდები პოლიტიკით დაინტერესებულნი. ვისაუბრებ იმაზე, რა ახდენს ჩვენზე გავლენას, რომ ავირჩიოთ პოლიტიკა და ვიყოთ პოლიტიკაში. მინდოდა საკუთარ მაგალითზეც მესაუბრა და თქვენს კითხვებზე გამეცა პასუხი, თუ რა გვამოძრავებს, როდესაც ამ არჩევანს ვაკეთებთ.

ამ თემაზე ხშირად ვფიქრობ, განსაკუთრებით პარტიული შეხვედრების შემდეგ, როდესაც ადამიანები ისეთ შეკითხვებს გისვამენ, რომ გიხდება იმაზე საუბარი, რატომ ხარ პოლიტიკურ პარტიაში და რატომ არიან ისინი პოლიტიკურ პარტიაში. ხშირად მესმის, რომ პარტიამ უნდა გააკეთოს რაღაც მათთვის, მთავრობამ უნდა გააკეთოს რაღაც. ისინი ელოდებიან დავალებებს. ვხედავ ინიციატივის და მოტივაციის ნაკლებობას. ელოდებიან, როდის გააკეთებენ მათთვის რაღაცას ნაცვლად იმისა, რომ თვითონ უნდა ჰქონდეთ როგორც ინდივიდებს ცვლილებების სურვილი. მე არ ვფიქრობ, რომ ცვლილებები ორგანიზაციებს და დაჯგუფებებს მოაქვს. მხოლოდ ინდივიდებს შეუძლიათ რაღაცის შეცვლა თავიანთი ჩარევით, ინიციატივით, ბრძოლით, წინააღმდეგობით. ამიტომ ვისაც აქვს ეს შინაგანი მოწოდება, შინაგანი ძალა, ისინი უნდა იყვნენ პოლიტიკაში. უნდა გადალაზონ ყველაფერი, რაც ხელს უშლის პოლიტიკაში მოსასვლელად, განსაკუთრებით ქალებმა, უნდა მონახონ თანამოაზრეები და იბრძოლონ იმისთვის, რათა რაღაც შეცვალონ ამ ქვეყანაში.

რა არის ძირითადი მოტივაცია, შინაგანი ძალა, რომელიც გვამღვებს დამაჯერებლობას, რომ ვიყოთ იქ, სადაც ვართ და ვაკეთოთ ის, რასაც ვაკეთებთ. თითოეულ ჩვენგანს გვქმნის ის გადაწყვეტილებები, რასაც ვიღებთ ცხოვრების განმავლობაში. გადაწყვეტილებების მიღების დროს რამდენიმე საკითხი თამაშობს გადამწყვეტ როლს - არჩევანის გაკეთებისას უნდა იყო დარწმუნებული, მოლოდინი უნდა გქონდეს, რომ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ არ იქნება ერთფეროვნება და ის რასაც მიიღებ, შენთვის საინტერესო იქნება, იმიტომ რომ გვიყვარს ის სიურპრიზი, რომელიც გვიხარია, ყოველთვის ეძებ სიახლეს, გინდა იყო გამორჩეული და იბრძოლო

იმისთვის, რისიც გჯერა. ყველა ადამიანს სჭირდება ურთიერთობები და უნდა, რომ ჰყავდეს თანამოაზრეები და მათთან ერთად შეცვალოს რაღაც. ასევე მნიშვნელოვანია ის, რომ თითოეულ საქმეში, რასაც ვაკეთებთ, ვიზრდებოდეთ. ეს არის ის, რამაც გადამაწყვეტინა პოლიტიკაში ყოფნა. როგორი გადაწყვეტილებაც არ უნდა მიიღო, ყოველთვის გაქვს გაზიარების სურვილი.

ერთ ისტორიას გაიმბობთ იმის საჩვენებლად, რატომ მგონია, რომ აქტიურები უნდა ვიყოთ იქ, სადაც გვჯერა, რომ რაღაცის შეცვლა შეგვიძლია. როდესაც საპარლამენტო არჩევნებამდე ციხის კადრები გამოაქვეყნეს, ჩემს შვილთან ერთად მარტო ვიყავი სახლში. სხვების მსგავსად ჩემზეც ძალიან ცუდად იმოქმედა მათმა ნახვამ. მოგვიანებით მალხაზმა დამირეკა და ღამის თორმეტ საათზე ფილარმონიის წინ აქციაზე წასვლა შემომთავაზა. მანამდე არასოდეს დამეტოვა ბავშვი მარტო, თან ძალიან გვიან იყო და თავიდან ვუთხარი, რომ ვერ წავიდოდი. მაგრამ ბოლოს მივხვდი, რომ ეს შეუძლებელი იყო. მივედი ბავშვთან და ავუხსენი, რომ მისი მარტო დატოვება მომიწევდა. ვთხოვე, არც ტელევიზორი ჩაერთო, არც ინტერნეტში შესულიყო, ვუთხარი, რომ ძალიან ცუდი რამ ხდებოდა და აუცილებლად უნდა შევერთებოდი ჩემს მეგობრებს საპროტესტო აქციაზე. ერთ-ერთ ჩემს მეგობარზე, რომელიც ნაციონალური მოძრაობის მხარდამჭერია, მკითხა, ჩემთან ერთად წამოვიდოდა თუ არა. მე ვუპასუხე, რომ ის ამ აქციაზე არ წამოვიდოდა, იმიტომ რომ ამ საკითხში სხვა მხარეს იდგა. მერე მკითხა, რომ გავაპროტესტებდით, ამის მერე აღარ აწამებდნენ ადამიანებს? ვუთხარი, რომ აღარ აწამებდნენ, იმიტომ რომ თუ გავაპროტესტებდით და ვიბრძოლებდით იმისთვის, რომ ეს აღარ მომხდარიყო, აღარ მოხდებოდა. ბავშვმა მითხრა, წავსულიყავი. მაშინ პირველად გავიფიქრე, რომ თუ მართლა გჯერა, რასაც აკეთებ, რაც შენთვის მნიშვნელოვანი და ღირებულია, ამისთვის ბევრი არგუმენტი აღარ გჭირდება. ხშირ შემთხვევაში ჩვენი გადაწყვეტილებები შეიძლება ირაციონალურიც გახდეს. მჯერა, რომ ბევრი ადამიანი, რომელიც დღეს პოლიტიკაშია და იბრძვის იმისთვის, რისიც სჯერა, ამ ემოციით და რწმენით იკვებება.

ხშირად ხდება, რომ ამომრჩეველს მალე უწბილდება იმედები არჩეულ პოლიტიკურ ძალაზე და უჩნდება მისი შეცვლის სურვილი. მაგრამ პოლიტიკოსებს უჭირთ ძალაუფლების დათმობა. ამომრჩევლების ასეთი იმედგაცრუების მიზეზი ისიც არის, რომ ადამიანები, რომლებიც არჩევანს აკეთებენ, მხოლოდ არჩევნების დღეს არიან ჩართულები პოლიტიკურ ცხოვრებაში და აღარ აქვთ საშუალება გააგრძელონ ჩართულობა პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებსა და პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ხშირად ვაწყდებით პარადოქსს, რომ ჩვენს ირგვლივ ძალიან ბევრი ადამიანია პოლიტიკურად დაინტერესებული პოლიტიკით, მაგრამ არა აქვთ მასში ჩართვის სურვილი. არ უნდა გვქონდეს იმედი, რომ ვინმე შექმნის სახელმწიფოს ჩვენს ნაცვლად და ჩვენი მონაწილეობის გარეშე. ყველა დაინტერესებული ინდივიდი ჩართული უნდა იყოს ამ პროცესში. პირადად მე ამის გამო გადავწყვიტე პოლიტიკაში ყოფნა.

ბექა ნაცვლიშვილი - ხათუნამ თქვა, რომ არ ერთვებიან ადამიანები პოლიტიკაში. ერთვებიან მხოლოდ არჩევნების დღეს და ამ დღესაც საქართველოში როგორც წესი აქტივობა არ არის ხოლმე მაღალი. ხათუნასთან მაქვს კითხვა. როგორ ფიქრობ, ამის მიზეზი ის ხომ არ არის, რომ პოლიტიკაში მარტო ვერ მიიღებენ მონაწილეობას, მათ

რომელიმე პარტიას უნდა დაუჭირონ მხარი, ისინი კი მოწყვეტილები არიან ადამიანებისთვის საჭირობოროტო საკითხებს, მოტივაცია არა აქვთ რომელიმე პარტიას მხარი დაუჭირონ.

ხათუნა სამნიძე - პრობლემა არ არის მხოლოდ იმ ადამიანებში, ვინც არ ერთვება პოლიტიკაში. გეთანხმები, პოლიტიკური პარტიების პრობლემა დღეს ნამდვილად არის ის, რომ ისინი არა მარტო მხარდამჭერების ჩართულობას ვერ უზრუნველყოფენ, მათთვის პრობლემას წარმოადგენს პარტიის წევრების ჩართულობაც კი პოლიტიკურ ცხოვრებაში. გეთანხმები, თემები ხშირად არ არის ახლოს ხალხთან. ეს არის არასამთავრობო ორგანიზაციების პრობლემაც. ერთ-ერთი მიზეზი, რის გამოც ადამიანებს უჭირთ პოლიტიკურ პროცესებში ჩართვა, ადგილობრივ თვითმმართველობებს უკავშირდება. ადამიანებს არ ეძლევათ შესაძლებლობა ახლოს იყვნენ თავიანთ ხელისუფლებებთან და ეს ხელისუფლება ანგარიშვალდებული იყოს თავისი ამომრჩევლის წინაშე. ძალიან ძნელია ჩაერთო პოლიტიკაში, როცა შენგან ძალიან შორსაა ხელისუფლება, პოლიტიკური პარტია თავისი თემებით და გაქვს მოლოდინი, რომ მხოლოდ არჩევნების დროს მოდის შენთან სასაუბროდ.

გოგი გვახარია - აქ მედიაზეც იყო საუბარი. ბევრი ფიქრობს, რომ მედია, უფრო სწორად სახელისუფლო მედია სთავაზობს დისკურსს საზოგადოებას. კითხვაზე, თუ რატომ არიან პარტიები მოწყვეტილი ადამიანებს, ალბათ შეიძლება ასეც ვუპასუხოთ, რომ მედია ქმნის პარტიას, პარტიებმა შეიძლება ძალიან აქტიურად დაიწყონ საქმიანობა, მაგრამ მერე დაინახონ, რომ მათ საქმიანობას არავინ აშუქებს და არავის აინტერესებს. ეს დისკუსიები ბიოლის ფონდმა თავის დროზე სწორედ იმიტომ დაიწყო, რომ პატარა სივრცე მაინც ყოფილიყო იმისათვის, რომ ადამიანები ერთმანეთს დალაპარაკებოდნენ იმ თემებზე, რომლებსაც მედია ნაკლებად აშუქებს. თუმცა ამას მარტო მედიას და ხელისუფლებას ვერ დავაბრალებდი. ვფიქრობ, აქ კულტურის ტრადიციის პრობლემაც ძალიან მნიშვნელოვანია. გარემოს მიმართ დამოკიდებულება, ჩაკეტილობა და გახსნილობის პრობლემა, რომელიც სამწუხაროდ ყოველთვის იყო ქართულ კულტურაში და საბჭოთა კავშირის დრო კიდევ უფრო გაძლიერდა. გარემოს მიმართ როგორი დამოკიდებულებაც არის დღეს საქართველოში, ეს არ არის მხოლოდ ხელისუფლების და მედიის ბრალი, მე მგონი საზოგადოებამაც უნდა აიღოს პასუხისმგებლობა. წინააღმდეგ შემთხვევაში მედია გააშუქებს იმას, რასაც უკვეთავენ და ამას ძალიან კარგად ვხედავთ ბოლო ხანებში. მხოლოდ მედია არ ქმნის ამინდს, თუმცა პოლიტიკურ მოდას სწორედ ის ამკვიდრებს.

ბექა ნაცვლიშვილი - საქართველოში ადამიანებს არასოდეს გასჩენიათ განცდა, რომ მათ რაღაც ეკუთვნით, რომ საჯარო სივრცეც მათია, იმიტომ რომ არასოდეს აურჩევიათ ის, ვინც მათ ნება-სურვილს დაექვემდებარებოდა. თავისუფალი არჩევანი, რომელიც ადამიანს გაუჩენდა განცდას, რომ მის მიერ არჩეულს რაღაც ხნის განმავლობაში უნდა ემართა ეს ტერიტორია და ამის გამო გრძნობდა პასუხისმგებლობას, არ ყოფილა. ვიდრე ადამიანებს მიკუთვნებულობა ვილაცის არჩევანის თვალსაზრისით არ გაუჩნდებათ, მანამდე ეკოლოგიური ცნობიერება ძალიან რთულად გაჩნდება საზოგადოებაში.

კობა კუპრაშვილი, ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტი - არავინ დავობს იმაზე, რომ აუცილებელია მედიის მაქსიმალური გათავისუფლება იმისთვის, რომ სწორი თემები შეარჩიოს, ასევე იმისთვის, რომ სხვადასხვა პარტიას მიეცეს საშუალება გააცნონ საზოგადოებას თავიანთი საქმიანობა. თქვენ ბორდის წევრების არჩევნები ახსენეთ და სინანული გამოთქვით პოლიტიკური პარტიის წევრების დაბლოკვის გამო. ხომ არ მიგაჩნიათ, რომ რომელიმე პარტიის წევრის იქ მოხვედრა კიდევ უფრო მეტ პოლარიზებას და დისკუსიებს გამოიწვევდა საზოგადოებაში? ყველაზე ცუდი ის იყო, რომ კომისიის მიერ შერჩეული კანდიდატებიდან არ მოხერხდა ცხრავე წევრის არჩევა პარლამენტის მიერ. საზოგადოებისთვის იმედების გამაცრუებელი იყო ახალი ხელისუფლებიდან და პარლამენტიდან წამოსული გამჭვირვალე და დემოკრატიული პროცესის შეჩერება ისევ პარლამენტის მიერ. ბოლომდე ვერ მიიყვანეს წამოწყებული საქმე და ახლა საუბარია ახალი კომისიის შექმნაზე. ეს უფრო ხომ არ გამოიწვევს გაუცხოებას ხალხის მხრიდან ამგვარი პროცესების მიმართ?

გიორგი კანაშვილი, კავკასიური სახლი, რესპუბლიკური პარტიის წევრი - ბეჟასთან მაქვს კითხვა. შენ თქვი, რომ რამდენიმე, მათ შორის ქართულ-რუსულ დისკურსს პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობით ოკუპირებული აქვს ყველა სხვა დისკურსი. ეს იმით ახსენი, რომ ნაციონალურ მოძრაობას მონოპოლიზებული ჰქონდა ეს დისკურსი. ახლა რა ხდება, ხომ აღარ არის ნაციონალური მოძრაობა ხელისუფლებაში. მე მეჩვენება, რომ ის, მიუხედავად იმისა, რომ თითქოს რესურსები აღარ აქვს, მაინც ახერხებს დისკურსი მოახვიოს თავს ხელისუფლებაში მყოფ პოლიტიკურ ძალას. მაგალითად მოვიყვან ოკუპირებული ტერიტორიების შესახებ კანონში შესატან ცვლილებებს. ეს პროცესი ძალიან დიდხანს გაიწელა იმის გამო, რომ სწორედ ნაციონალურმა მოძრაობამ მოახერხა ამ თემით თამაში. ეს რითია განპირობებული, ხელისუფლების უნიათობით თუ სხვა რამით?

ხათუნასთანაც მაქვს კითხვა რესპუბლიკურ პარტიასთან დაკავშირებით. შენ თქვი, რომ ამ პარტიაში ახალგაზრდების სიმცირე შეიმჩნევა. როგორ ახსნი ამას? ამას ნამდვილად ვერ ვიტყვით სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაზე, რომელსაც ყოველთვის ჰყავს შემოკრებილი ირგვლივ განათლებული, ინტელექტუალი ახალგაზრდები. რესპუბლიკური პარტიის უფროსი თაობა ნამდვილად ინტელექტუალთა კლუბი იყო, ახალგაზრდებზე კი არაფერს ვიტყვი.

ლალი დევიძე, შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობაში სახელმწიფო მინისტრის აპარატი, რესპუბლიკური პარტიის წევრი - მიხარია, რომ ეს თემა წამოიჭრა. უნდა აღვნიშნო, რომ ჩემი პარტია არ არის ბმავი დასაქმებასთან, აქ ნამდვილად ვხედავ პრობლემას წლების განმავლობაში და ეს მაწუხებს როგორც ახალგაზრდას. არ მინდა ხუთი წლის შემდეგ ქართულ ოცნებაზე ვინმემ იგივე თქვას, რაც დღეს ნაციონალურ მოძრაობაზე ითქვა, რომ ის შეერწყა ხელისუფლებას. ვინ არის იმაზე პასუხისმგებელი, რომ ეს არ მოხდეს. მე ამ საკითხს ძალიან განვიცდი და ტენდენციები არ მომწონს.

ლუკა მგელაძე, პრობაციის ეროვნული სააგენტო - ქალბატონმა ლელამ ძალიან საინტერესოდ ისაუბრა და ამ თემას მინდა დავუბრუნდე. თქვენ ერთმანეთისგან გამიჯნეთ პატრიოტიზმი და განმანათლებლობა. ჩემი გაგებით თქვენ იგულისხმეთ უფრო ურაპატრიოტიზმი და განმანათლებლობაში - პოლიტიკური კულტურის დონე. საქართველოს დამოუკიდებლობიდან დღემდე მუდმივად ვწუხვართ არჩეული ხელისუფლების გამო. ჩემი აზრით ეს იმასთან არის დაკავშირებული, რომ ჩვენი საზოგადოება დღეს იმ პატრიოტულ განწყობებზეა, რომლის იდეოლოგია გარკვეულწილად აბსტრაქტულია. მე არ ვგულისხმობ პატრიოტიზმს, რომელიც შეიძლება ამოდრავებდეს საჯარო მოხელეს ან კონკრეტულ მოქალაქეს.

თუ მიგვაჩნია, რომ საზოგადოება არის ხელისუფლების წყარო, ხელისუფლება ვერ იქნება დაწმენდილი, თუ წყარო არ არის წმინდა. როგორ უნდა განვითარდეს საზოგადოება, რომ ხელისუფლებაში არჩეული ხალხი გამოხატავდეს ჩვენს ნებას და ხუთი წლის მერე ქართული ოცნების მიმართაც არ გაჩნდეს უკმაყოფილო განწყობები. როგორც ვაკვირდები ეს პროცესი უკვე დაწყებულია. ჩვენს თავშიც რომ ჩავიხედოთ, მოქალაქეთა კავშირიც, ნაციონალური მოძრაობაც და ქართული ოცნებაც ერთი და იგივე საზოგადოებამ აირჩია, თითქოს მოჯადოებულ წრეზე დადის ჩვენი საზოგადოება, იმიტომ რომ მას არანაირი იდეოლოგია და ხედვა არ ამოდრავებს. ალბათ მათი არჩევანი განპირობებულია იმ მოლოდინებით, რაც გულისხმობს სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას.

რაც შეეხება ურაპატრიოტიზმს, მას ჩემი აზრით ბიძგს აძლევს საპატრიარქო. თქვენი აზრით რამდენად მნიშვნელოვანია მისი როლი, როგორც საქართველოში ერთ-ერთი უძლიერესი ინსტიტუტის, სამოქალაქო დონის განვითარებაში?

ნუკრი შოშიაშვილი, სტუდენტი - რამდენად მნიშვნელოვანია პოლიტიკაში ჩართულობისთვის ცივილიზებული კულტურული იდენტობა? შექმნილია მედასავლე ელიტა, რომელიც ახდენს დასავლური კულტურის სიმულაციას. ამისი მგალითი იყო ნაციონალური მოძრაობა, როდესაც სამოქალაქო სექტორი წავიდა პარტიაში და შექმნა იერარქიული სისტემა, სადაც დაყოფა იყო კულტურულ დონეზე. საზოგადოების ის ნაწილი, რომელიც განსხვავებული კულტურული იდენტობის იყო, პოლიტიკური პროცესებისგან შორს აღმოჩნდა. მათ ინტეგრაციის საშუალება მარტო სასულიერო ორგანიზაციებში აღმოაჩნდა და მხოლოდ ეკლესიის მეშვეობით შეეძლო თავისი პოლიტიკური „მესიჯების“ გამოთქმა. თქვენ როგორ შეაფასებთ ამ პროცესებს?

ია ერაძე - რას გულისხმობთ პოლიტიკურ ჩართულობაში? ეს ნიშნავს მოქალაქის პირდაპირ მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში? იმიტომ რომ ჩემი აზრით, გვინდა თუ არა ნებისმიერი სახელმწიფოს ყველა მოქალაქე მონაწილეა პოლიტიკის. არა აქვს მნიშვნელობა, ეს იქნება აქტიური თუ პასიური ფორმით. აპოლიტიკური მოქალაქეც კი, რომელიც არ გამოთქვამს საკუთარ მოსაზრებებს, ჩართულია პოლიტიკურ პროცესებში, იმიტომ რომ იღებს პოლიტიკას ყველა არსებულ სფეროში.

ხელისუფლების ძალაუფლებაზე იყო საუბარი. საბაზისო დონიდან როცა დავიწყებთ ხელისუფლების ძალაუფლებაზე ლაპარაკს, ვფიქრობ, კარგი იქნება თუ არ

ვისაუბრებთ ძალაუფლებაზე როგორც ხელისუფლების საკუთრებაზე და მას შევხედავთ როგორც წრიულ პროცესს. ვეთანხმები მიშელ ფუკოს განსაზღვრებას, იმიტომ რომ ყოველთვის არსებობს მეორე მხარე, რომელიც ასევე იღებს საკუთარ თავზე ძალაუფლებას.

გოგი გვახარია - ტელევიზიასთან დაკავშირებით დავაზუსტებ ჩემს ნათქვამს. ჩემი აზრით ბატონ მერაბს ჰქონდა ყველაზე საინტერესო გამოსვლა, საზოგადოებრივი მაუწყებლის ყველაზე საინტერესო კონცეფცია და ის დაიწუნეს მხოლოდ იმიტომ, რომ ბატონი მერაბი არის რესპუბლიკური პარტიის წევრი. როგორც ამიხსენს, ამას კანონი მოითხოვდა. ვფიქრობ, ადამიანები უნდა ავირჩიოთ მათი კონცეფციის და პროგრამების მიხედვით და არა იმის მიხედვით, რა ეწერება მას CV-ში. პოლიტიკურად ნეიტრალური ადამიანი მე მგონი არ არსებობს საქართველოში.

ბექა ნაცვლიშვილი - მე საერთოდ სხვა მოდელს მივანიჭებ უპირატესობას. კომისიის წევრებისგან გვესმის პარლამენტარების კრიტიკა, რომ პოლიტიკური შეხედულებებიდან გამომდინარე მიიღეს გადაწყვეტილებები და პოლიტიკურმა მიზანშეწონილობამ განაპირობა ის, რომ ჯერ მხოლოდ 4 წევრია არჩეული. როცა პარლამენტს მიანდობ შენს გადაწყვეტილებას, ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა გქონდეს მოლოდინი, რომ ისინი პოლიტიკურ გადაწყვეტილებას მიიღებენ, იმიტომ რომ პარლამენტი ყველაზე პოლიტიკური ორგანოა. თუ გვინდოდა პოლიტიკისგან დაგვეცალა საზოგადოებრივი მაუწყებელი, მე მგონი უკეთესი იქნებოდა შემოგველო ბორდის არჩევის შემდეგი პრინციპი. რადგან არ გვყავს პროფესიონალები, რომლებსაც ვენდობით და დავნიშნავთ ამ საქმეზე და ის პროფესიონალიზმიდან გამომდინარე პირნათლად შეასრულებს თავის მოვალეობას, ამიტომ არსებული ორგანიზებული ჯგუფებიდან, იქნება ეს პროფკავშირები, დამსაქმებელთა ასოციაცია, უმცირესობის წევრები და სხვა, წარმომადგენლები უნდა შეგვეყვანა ბორდში. ეს იქნებოდა საზოგადოების სახე.

ლელა გაფრინდაშვილი - კომისიის წევრების საჯარო გამოსვლებში მოვისმინე, რომ ეს არის საზოგადოებრივი მაუწყებლის გამოცდილება მთელი ამ წლების განმავლობაში. გვეუბნებოდნენ, რომ ეს არის საზოგადოებრივი მაუწყებელი, რომელმაც უნდა ასახოს ქართული საზოგადოება, მაგრამ ვიღებდით მმართველი პოლიტიკური ძალის ხელში არსებულ მედია-საშუალებას, რაც მაუწყებლის დანიშნულებას ეწინააღმდეგება. ამიტომ ასეთი სურათი რომ გამოერიცხათ, კომისიის წევრებს უნდა შეემუშავებინათ კრიტერიუმები, რომელთა მიხედვითაც 68 ადამიანიდან შეარჩევდნენ 27 ადამიანს. ორი კრიტერიუმი, რომელიც მათი კომენტარებიდან გამიგია, შემდეგია - არ უნდა ყოფილიყო პოლიტიკური პარტიის წევრი და არ უნდა ყოფილიყო პოლიტიკური პარტიის პროპაგანდაში მონაწილე, მიტინგებზე, საჯარო გამოსვლებში ამა თუ იმ პარტიის წარმომადგენელი. ამ კრიტერიუმების მიხედვით მოხდა ადამიანების გადარჩევა. მაგრამ ვეთანხმები გოგის, თუ კანონში წერ, რომ 3 ადგილი ნაციონალური მოძრაობის არის, 3 - ოპოზიციის, 2-ს სახალხო დამცველი ასახელებს, ერთს კი აჭარა, აპრიორი ამბობ, რომ პოლიტიკურად მიკერძოებულ ადამიანებს ირჩევ. თუ ეს ასეა, მაშინ

რატომ არ შეიძლება იყოს არჩეული პარტიის წევრი? კანონშიც არის წინააღმდეგობა და ბადებს ბევრ კითხვას. ამიტომ კარგი იქნებოდა საზოგადოებრივი კონსენსუსი იმასთან დაკავშირებით, რა კრიტერიუმებით უნდა აერჩიათ კანდიდატები.

რატომ დავდივართ წრეზე - იმიტომ რომ პოლიტიკური ისტაბლიშმენტი არ განახლებულა. 2000 წელს ერთი კვლევა მქონდა, ყველა წინა არჩევნების პოლიტიკური პარტიების სიები შევადარე ერთმანეთს და აღმოვაჩინე, რომ ერთი და იგივე ხალხი მოძრაობს პარტიებში. ამიტომ უნდა გაჩნდეს ახალი პარტიები, რომლებიც შემოვლენ პოლიტიკაში არა ჰარიზმატული ლიდერებით, არამედ პროგრამით. მაგალითად ცოტა ხნის წინ გერმანიაში გამოჩნდა ახალგაზრდების ჯგუფი, სრულიად განსხვავებული აქამდე ცნობილი პოლიტიკური პარტიების დიზაინის და იდეოლოგიისგან, „პირატები“. ისინი სრულიად ცვლიან პოლიტიკურ რიტორიკას. განმანათლებლობაზე ვსაუბრობდი და მისი ერთ-ერთი ნიშანი არის რადიკალურობა. ისინი ამბობენ, რომ რადიკალურად არ მოსწონთ ის, რაც იყო მანამდე. ჩვენ იმდენი რამე გვაქვს ჩვენი პატრიარქატულობით, საბჭოთა, პოსტსაბჭოთა პოლიტიკით და პოლიტიკოსობის გამოცდილებით სათქმელი. ამას ერწყმის პოსტმოდერნული ნიშნები, ფეოდალური, სრულიად გაუგებარი ნაზავია და ვიღებთ პოლიტიკოსს, რომელიც ზის ჯიპში. არსებობს რეგიონი, სადაც მას ფეხი არ დაუდგამს. 1999 წლიდან ვარ დამოუკიდებელი დამკვირვებელი ერთ მიყრუებულ სოფელში, სადაც დედაჩემი დაიბადა. იქ პოლიტიკოსები თვალთ არ უნახავთ. ამ სოფლიდან მმართველ პარტიას აქვს გარანტირებული ხმები. აქ კულტურული საკითხებიც შემოდის, ორი სვანი იყრის კენჭს. ერთის ნათესავები დარაზმულეები არიან, რომ ერთმა მიიღოს ხმები, მეორისანი - მეორემ. რა თქმა უნდა ფულის ტომრებით ჩატანასაც აქვს ადგილი.

ამიტომ ვფიქრობ, რომ დეკონსტრუქცია უნდა მოხდეს როგორც პოლიტიკოსის სახის, ასევე პოლიტიკოსობის, პოლიტიკური ტექნოლოგიის, არჩევნების როგორც პროცესის. ოთხი დღე არჩევნები სამარცხვინოა პოსტსაბჭოთა ქვეყანაში. არჩევნები არის არჩევნებამდე ოთხი დღე. მანამდე არაფერი ხდება. არა გვაქვს პრეცედენტი, როდესაც პოლიტიკური პარტიის ლიდერები დებატებს აწყობენ თავიანთი პოლიტიკური შეხედულებების შესახებ. არა გვაქვს საპრეზიდენტო არჩევნებში პრეზიდენტობის კანდიდატების დებატები. სამაგიეროდ გვაქვს პრეზიდენტობის კანდიდატების ცოლების დებატები.

რაც შეეხება ვესტერნიზაციას და მითს იმასთან დაკავშირებით, რომ ევროატლანტიკური ინტეგრაციისა და დასავლური ღირებულებების ერთგული „ნაციონალური მოძრაობა“ გავისტუმრეთ პოლიტიკური ასპარეზიდან. მე ვერასოდეს ვიტყვი, რომ ამ პარტიას რაიმე აკავშირებდა დასავლურ ღირებულებებთან, გარდა რიტორიკისა. რიტორიკა იყო, ევროპული, უფრო ამერიკული, დანარჩენზე ამას ვერ ვიტყვით, თუ გავიხსენებთ რა ხდებოდა განათლების სისტემაში, სასამართლო სისტემაში. არც ვიბრძოლებდი უნივერსიტეტში დასაბრუნებლად იმდენად გაბრაზებული ვიყავი, მაგრამ მაინტერესებდა რა სისტემა მოქმედებდა, რომელსაც შეეძლო პედაგოგი ისე გამოეგდო, რომ არანაირი აკადემიური კრიტერიუმი არ არსებულებოდა ამისთვის. აღარაფერს ვამბობ იმაზე, რა ხდებოდა საპატიმროებში და ზოგადად, ადამიანებს როგორ ექცეოდნენ. ამ პარტიისთვის კანონის დამრღვევი აპრიორი დამნაშავე იყო, რომელიც აპრიორი უნდა დაესაჯათ და დაეხვრიტათ მანამდე, ვიდრე

გაასამართლებდნენ. ქუჩაში სამართლის აღსრულებებიც გვახსოვს. რა პროდასავლურ ორიენტაციაზე საუბრობთ?

ცხადია ამ პარტიაში არიან ადამიანები, ვინც უშუალოდ არიან დაკავშირებულები დანაშაულთან და ისეთებიც, რომლებსაც არაფერი აკავშირებს მასთან. თუ არ შეიქმნა საზოგადოებრივი კონსენსუსი იმასთან დაკავშირებით, რომ შევაფასოთ რა ხდებოდა მანამდე, ისეთსავე „ოცნებას“ მივიღებთ ცოტა ხანში. ამიტომ სამოქალაქო პასუხისმგებლობა პოლიტიკური პარტიების მიმართ ძალიან მნიშვნელოვანია. რაც არ უნდა მოხდეს, უნდა გვქონდეს გამბედაობა და ვთქვათ, რომ ის ცუდია. თუ შევადარებთ ნაციონალური მოძრაობის პირველ წლებს, როცა მხარდამჭერი ვიყავი ამ პარტიის, იმას, რაც ახლა ხდება, ცხადია, რომ ახლა ბევრი რამ ღიად ხდება, პროცესი დაკვირვებადია. ბევრი შეცდომაა, მათ შორის უმეცრების გამოც, სხვა მიზეზების გამოც, მაგრამ ვხედავთ იმას, რა ხდება. 2003-04-05 წლების შემდეგ ჩვენ არ ვიცოდით რა ხდებოდა. 2005 წელს ჟვანიას მკვლელობის შემდეგ პროცესები საერთოდ ჩაკეტილი გახდა და მე მგონი მხოლოდ 3-4 ადამიანი იღებდა გადაწყვეტილებებს. ამიტომ მთავარია, რომ რაც ხდება, დაკვირვებადი იყოს. თუ ვინმეს ჰქონია, რომ მარტო კარგი მოხდება, მე ასეთი ილუზია ნამდვილად არ მაქვს და დაახლოებით 20 წელი არც მექნება და მე რე ვნახოთ რა მოხდება.

ხათუნა სამნიძე - საუბარი იყო ახალი პარტიების შექმნაზე. არ დავეთანხმებოდი ლელას, მე ვფიქრობ, ახლი პოლიტიკური პარტიების პრობლემაა ჩვენს ქვეყანაში, პარტიებისა, რომლებსაც არა აქვს ტრადიცია, მყარი იდეოლოგია. ვფიქრობ, ის დისკურსი, რომელზეც ვსაუბრობდით და რომელიც ახალი წესების, ახალი სტანდარტების შემოტანას გულისხმობს, სწორედ ტრადიციულმა პარტიებმა უნდა დაამკვიდროს. რესპუბლიკური პარტიის მაგალითზე რომ გითხრათ, ხშირად ვეჯახებით ძველ სტანდარტებს. როდესაც რაიონებში ვხვდები პარტიის წევრებს, ხშირად ისეთი შეგრძნება მაქვს, რომ ისევ სადღაც იქ ვარ, ძველ პარტიულ ტრადიციებს, მაშინდელ რიტორიკას ვუსმენ, ღირებულებების დონეზე კი არა, თუნდაც სიტყვით გამოსვლის ტონის გამო. ბევრი რამ არის შესაცვლელი. და ვფიქრობ, ახალმა ადამიანებმა პოლიტიკაში უნდა შეცვალონ ეს ყველაფერი პარტიებში.

ახალი პარტიების საწინააღმდეგო არაფერი მაქვს, მაგრამ ძველმა პარტიებმა უნდა მოახერხონ კომუნიკაციის გაუმჯობესება საზოგადოებასთან. დღეს პარტიების ერთ-ერთი გამოწვევა არის ის, რომ გვიჭირს კომუნიკაც ჩვენს ძირითად ამომრჩეველთან, ადამიანებთან, რომლებიც ყველაზე კრიტიკულები არიან და გამადიდებელი შუშით აკვირდებიან პოლიტიკური პარტიის გადაწყვეტილებებს. კომუნიკაციის გაუმჯობესება უზრუნველყოფს პარტიის უფრო გამჭირვალეობას ჩვენი საზოგადოებისთვის და სურვილიც გაიზრდება პარტიასთან ახლოს ყოფნის და მის ცხოვრებაში მონაწილეობის. ვფიქრობ, რომ ახალგაზრდების ჩართულობაც გაიზრდება იმ პროცესებთან ერთად, რაც ახლა მიმდინარეობს ქვეყანაში, როდესაც დაინახავენ თავიანთი იდეების და შესაძლებლობების რეალიზებას სხვა პარტიებშიც გარდა მმართველი პარტიისა, როგორც მანამდე იყო.

პარტიებს კიდევ ის პრობლემა აქვთ, რომ პარტიებში გვჭირდება სამოტივაციო სისტემა ადამიანებისთვის, ვინც არიან და საქმიანობენ პარტიაში. უნდა არსებობდეს კრიტერიუმები, რომელთა მიხედვითაც მათი კარიერული ზრდა მოხდება პარტიის

შიგნით. ეს ეხება პარტიული სიების შედგენასაც. ასეთი სისტემები ჩემი აზრით დღეს არც ერთ ქართულ პოლიტიკურ პარტიას არა აქვს. ამიტომ მაგალითი უნდა ავიღოთ ევროპის პოლიტიკური პარტიებისგან, სადაც ყველა ეს პროცესი მკაფიოდ ჩანს.

რაც შეეხება პარტიის სახელმწიფოსთან შეზრდას და ამ პროცესის გაკონტროლებას, კონტროლი უნდა არსებობდეს საზოგადოებიდან. იმიტომ რომ ძალაუფლებაში მყოფ პოლიტიკურ ძალას ყოველთვის აქვს მცდელობა, რომ არ დააკვირდეს ამ პროცესს და შეერწყას სახელმწიფოს. ამისი საშიშროება ყოველთვის არსებობს. დღევანდელ სიტუაციას 2003-04 წლებისგან, როცა ნაციონალური მოძრაობა მოვიდა ხელისუფლებაში, ისიც განასხვავებს, რომ მაშინ სახელმწიფო სტრუქტურებიდან სრულად დაითხოვეს ადამიანები და ახალი ადამიანები დაასაქმეს. დღეს ყველა ის ადამიანი, ვინც წინა ხელისუფლების დროს მუშაობდა ამ სტრუქტურებში, კვლავ განაგრძობს საქმიანობას. ეს ადამიანები თავადაც აკონტროლებენ ამ პროცესს. გარდა ამისა მგონია, რომ უფრო გაიზარდა პასუხისმგებლობა პოლიტიკოსების მხრიდან სახელმწიფო სტრუქტურებში და გამჭვივალობის დონე. ამიტომ ის, რომ პროცესები დაკვირვებადია, ქართულმა საზოგადოებამ მაქსიმალურად უნდა გამოვიყენოთ და არ უნდა მოვდუნდეთ და ვაკონტროლოთ პოლიტიკური პროცესები.

ჩემი აზრით დღეს ჯერ კიდევ ნაციონალური მოძრაობა განსაზღვრავს პოლიტიკურ დისკურსს, იმიტომ რომ კოალიციის მხრიდან საუბარი გასულ 9 წელზე ჯერ კიდევ არ დამთავრებულა. ყველა წამოჭრილ თემასთან დაკავშირებით არგუმენტად ვიშველიებთ ამ 9 წელს, რაც ჩემი აზრით შეცდომაა და იმედს ვიტოვებ, რომ მალე გადავალთ უფრო პროაქტიურ პოლიტიკაზე.

ბექა ნაცვლიშვილი - ევროპა ასოცირდება კეთილდღეობასთან, უკეთეს ცხოვრებასთან, ამიტომ ძალიან მომგებიანია საზოგადოებრივ სივრცეში ევროპის აპოლოგეტად თავის წარმოჩენა. რეალურად ევროპა რა არის, არავინ იცის. საქართველოში ევროპაზე შინაარსობრივი თვალსაზრისით საუბარი არ ყოფილა, მიჩქმალული იყო ეს თემა. ევროპა უნდა მოვიტანოთ აქ, იქ კი არ უნდა წავიდეთ. ცხორების ის წესი უნდა შემოვიტანოთ და მაშინ ვიქნებით ევროპელები და არა ის, რომ კარს შევალბებთ და ევროპელები გავხდებით. იმის ფონზე, რომ საზოგადოება მოკლებული იყო ინფორმაციას, რა არის რეალურად ევროპა, გარჩევა, ვინ იყო პროევროპული და ვინ არა, ძალიან ძნელი იყო. ნაციონალური მოძრაობის ევროპულობა ისეთივე ნონსენსია, როგორც პინოჩეტს რომ ეთქვა, კეთილდღეობის სახელმწიფოს ვაშენებო. ევროპას არა აქვს მხოლოდ ადამიანის უფლებების თვალსაზრისით განზომილება. ნაციონალური მოძრაობა ევროპას წარმოაჩენდნენ მხოლოდ სივრცეს, სადაც ადამიანების პარტიკულარისტული უფლებები იყო დაცული, რაც ტყუილია, იმიტომ რომ ევროპის იდეა სოლიდარობის იდეა, საზოგადოების წინ წამოწევის იდეა და საზოგადოების წინ წამოწევის ფარგლებში ინდივიდის თავისუფლების უზრუნველყოფაა. საზოგადოებამ უნდა უზრუნველყოს ის შესაძლებლობები, რომელთა საფუძველზეც ინდივიდის ემანსიპაცია მოხდება, იმიტომ რომ ცალკეული ინდივიდი საკუთარი თავის ემანსიპაციას ვერ მოახდენს.

25 წლის განმავლობაში რუსოფობიაზე იყო აგებული საზოგადოებრივი დისკურსი. ვერავინ ბედავს იმის თქმას, რომ „ევრაზიულ კავშირში“ რომ გავწევრიანდეთ,

ეკონომიკური ზრდა შეიძლება იყოს 30%, რაც რა თქმა უნდა ტყუილია, სიტყვაზე ვამბობ, და ევროკავშირში გაწევრიანების შემთხვევაში 7%. გამოვარდება ვინმე და იტყვის, რომ ღირსებას ვყიდით კეთილდღეობაზე. ადამიანი პირველ რიგში არის ადამიანი და უნდა ცხოვრება, გადარჩენა და მერე აქვს ეფემერული ღირსების განცდა. რეალურად რომ გაიგებენ ადამიანები, რომ ეს მართლაც კეთილდღეობის სივრცეა და არ იქნებიან პროევროპულეები იმიტომ რომ ეს მოდაა, ან რომ ეს არის უშინაარსო ორგანიზაცია, სადაც დაცულები ვიქნებით, მაშინ გვექნება არჩევანის უფლება და ჯანსაღი საზოგადოებრივი დისკურსი ამ თემაზე. უნდა ვთქვა, რომ პირადად მე „ევრაზიულ კავშირში“ გაწევრიანების ტოტალური მოწინააღმდეგე ვარ, მაგრამ „ევრაზიულ კავშირში“ არ გაწევრიანებას დემოკრატია მირჩევნია. ჩემთვის დემოკრატია იქნება სწორედ „ევრაზიულ კავშირში“ არ გაწევრიანების წყარო და არა ის, რომ ვიღაცამ თქვას, რომ მივდივართ ევროპაში და ვისაც ევროპაში არ უნდა, ის ქვეყნის მოღალატეა.

რაც შეეხება პარტიის სახელმწიფოსთან შეზრდას და პარტიის კონტროლს და ა.შ, ეს ისეთივე საკითხია, როგორც ჯერ კვერცხი იყო თუ ქათამი. მეცნიერები დღემდე დავობენ, როგორ იქმნება პოლიტიკური კულტურა, ჯერ დემოკრატია და დემოკრატიული პოლიტიკური კულტურა იყო თუ პოლიტიკური კულტურა იყო დემოკრატიული და მერე შექმნა ხალხმა დემოკრატია. ჩემი აზრით მაინც ინსტიტუციონალური გარემოა დემოკრატია. ეს არის შემხვედრი პროცესი. როგორც ხელისუფლება უნდა იყოს მოწადინებული, გახსნას პოლიტიკური მონაწილეობის სივრცე, შესაბამისად ადამიანებიც დაიწყებენ მონაწილეობას პოლიტიკურ პროცესებში. სივრცის გახსნა იმას კი არ ნიშნავს, რომ ვიღაცას არჩევნებში მონაწილეობის უფლება მისცე. სივრცის გახსნა ნიშნავს, მოახდინო ამ ადამიანების პოლიტიკური ემანსიპაცია. ამას ვერ მოახერხებ სანამ ადამიანი სოციალურად ემანსიპირებული არ იქნება. რაც უფრო გამოსწორდება ეკონომიკური მდგომარეობა, მით უფრო ემანსიპირებული იქნება ადამიანი და მით უფრო გააკონტროლებს ხელისუფლებასაც.

ეკლესია არის ჩვეულებრივი პროზელიტური ორგანიზაცია. მას არ ვირჩევთ. ის არის მოცემულობა, ან გწამს რომელიმე რელიგია, ხარ რომელიმე დენომინაციის წევრი ან არა. შეიძლება აკრიტიკო, მაგრამ რამდენად მომგებიანია ეს არ ვიცი. ის ხელისუფლება არ არის, რომ გადაირჩიო. ის უნდა იწამო ან არა. კვლევა რომ ჩაგვეტარებინა, მე მგონი ვნახავდით, რომ 9 წლის განმავლობაში მრევლის რაოდენობა გაიზარდა იმასთან შედარებით რაც იყო შევარდნამის დროს. იმიტომ რომ საზოგადოებაში მიმდინარე პროცესები ძალიან ბევრ ადამიანს უბიძგებდა სიწყნარე ეკლესიაში მოეპოვებინა და არა სახელმწიფოში. ამიტომ არ არის გასაკვირი, რომ ეკლესია გახდა ერთ-ერთი დომინანტი ინსტიტუტი, რომელიც წარმართავს პროცესებს. სეკულარიზაცია თუ გვინდა, ის იმ თვალსაზრისით კი არ უნდა მოხდეს, რომ ქუცაში გამოვიდეთ და ვიღაცებს ვეჩხუბოთ. სეკულარიზაცია ძალიან მძიმე პროცესია. ეკლესია ცდილობს კონსერვატიული ღირებულებების შენარჩუნებას, მეორე მხარეს არის საზოგადოების დანარჩენი ნაწილი, რომელიც ასე არ ფიქრობს. სეკულარიზაცია თუ არ დამყარდა კონსენსუსისა და დიალოგის საფუძველზე და დამყარდა მხოლოდ სახელმწიფო აპარატის რეპრესიულობის საფუძველზე, ის სეკულარიზმი უკვე აღარ იქნება. საჭიროა განსხვავებული აზრის ადამიანების ერთად დასმა და შეთანხმება უნივერსალურ ღირებულებებზე, რომლებიც ყველასთვის ერთნაირად უნივერსალური იქნება,

მორწმუნისთვისაც და არამორწმუნისთვისაც და რომლის გარანტიც, თუ შეთანხმება შედგა, იქნება სახელმწიფო.

ფუკო სამოქმედო გზას არ გვაძლევდა. ფუკო აკრიტიკებდა არსებულ წყობას და მის კრიტიკას მეც ვეთანხმები, მაგრამ როდესაც ვსაუბრობთ მოქალაქეებზე, და იმაზე, როგორ განვახორციელოთ აქტიური მოქალაქეობა, უკვე მოგახსენეთ, მოქალაქე იქნება აქტიური, თუ იქნება ემანსიპირებული, განსაკუთრებით სოციალურად. არ არის აუცილებელი ყველა აქტიურ პოლიტიკაში წავიდეს და პარტიაში გაწევრიანდეს. უპრიანი იქნებოდა არა პოლიტიკურ პარტიაში გაწევრიანება, არამედ პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ პროცესებში მონაწილეობა, რაც მოხდება განათლების, ჯანმრთელობის უზრუნველყოფის საფუძველზე, რაც მთლიანობაში რომ ავიღოთ, არის ადამიანის სოციალური ემანსიპაცია.